

UCHWAŁA

Dnia 16 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa B. L.
przeciwko [...] Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. w W.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 lipca 2021 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Rejonowy w Ś.
postanowieniem z dnia 5 maja 2020 r., sygn. akt I C [...],

"Czy wniosek o sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych i doręczenie tego postanowienia wraz z uzasadnieniem podlega opłacie stałej w wysokości 100 zł, o której mowa w art. 25b ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych?"

podjął uchwałę:

Od wniosku o doręczenie orzeczenia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych z uzasadnieniem nie pobiera się opłaty stałej w kwocie 100 złotych (art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 755, ze zm.).

UZASADNIENIE

Zagadnienie prawne przedstawione Sądowi Najwyższemu wyłoniło się w sprawie, w której powód B. L. złożył przeciwko (...) Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w W. pozew o zapłatę wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych.

Referendarz sądowy postanowieniem z dnia 17 stycznia 2020 r. wniosek ten oddalił, a pełnomocnik powoda wniósł o sporządzenie uzasadnienia tego orzeczenia, uiszczając opłatę w kwocie 100 zł, a po jego doręczeniu złożył skargę na to orzeczenie domagając się zwolnienia powoda od kosztów sądowych, a także zwrotu opłaty sądowej uiszczonej od wniosku o uzasadnienie.

Podczas rozpoznawania skargi powoda na orzeczenie referendarza sądowego - zawierającej wniosek o zwrot uiszczonej opłaty w kwocie 100 zł, jako nienależnej - Sąd Rejonowy w Ś. powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym, przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 w zw. z art. 397 § 3 i w zw. z art. 398²⁴ k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problem przedstawiony przez Sąd Rejonowy dotyczy tego, czy w stanie prawnym obowiązującym od dnia 21 sierpnia 2019 r., po wejściu w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 - dalej: „ustawa nowelizująca z dnia 4 lipca 2019 r.”) zagwarantowana jest bezpłatna droga rozpoznawania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, czy też w związku z uchyceniem art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2020r., poz. 755, ze zm., dalej: - „u.k.s.c.” lub „ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych”) i wejściem w życie art. 25 b u.k.s.c. - któremu nie towarzyszyło wprowadzenie wyraźnego wyłączenia odnośnie do pobierania opłaty od wniosku o sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych - opłacie stałej w kwocie 100 zł podlega także taki wniosek.

Zgodnie z obowiązującą do dnia 5 marca 2006 r. ustawą z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r., Nr 9, poz. 88, ze zm.) w postępowaniu o zwolnienie od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych nie pobierało się żadnych kosztów sądowych (art. 10 pkt 1). Ustawa ta powieliała obowiązujące wcześniej przez dziesięciolecia rozwiązania zgodnie z którymi postępowanie o zwolnienie od kosztów sądowych (przyznanie prawa ubogich) jest w całości wolne od opłat sądowych (por. art. 10 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r., przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jedn. tekst: Dz.U. z 1961 r., Nr 10, poz. 57, ze zm.; art. 10 dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r. - Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz.U. Nr 70, poz. 382; art. 10 ustawy z dnia 17 kwietnia 1945 r. Przepisy o kosztach sądowych, Dz.U. z 1945 r., Nr 15, poz. 89; art. 6 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r., Przepisy o kosztach sądowych, Dz.U. z 1932 r., Nr 93, poz. 85; art. 49 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 kwietnia 1928 r. przepisy tymczasowe o kosztach sądowych obowiązujących w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie, jedn. tekst: Dz.U. z 1932 r., Nr 57, poz. 554; art. 6 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o kosztach sądowych obowiązujących na obszarze sądów apelacyjnych w Krakowie i Lwowie oraz Sądu Okręgowego w Cieszynie, Dz.U. Nr. 27, poz. 251, art. 6 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o kosztach sądowych na obszarze sądów apelacyjnych poznańskiego i toruńskiego i sądu okręgowego katowickiego, Dz.U. z 1932 r., Nr 27, poz. 252).

Taki stan rzeczy został utrzymany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Jedynie przejściowo obowiązywała w niej regulacja obligująca do uiszczania opłaty podstawowej w kwocie 30 zł osoby zwolnione od kosztów sądowych w całości. Ustawą z dnia 16 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2007 r., Nr 21, poz. 123) - która weszła w życie 10 marca 2007 r. - ustawodawca wycofał się z tego rozwiązania, uchylając między innymi art. 14 ust. 2 u.k.s.c., stanowiący, że opłatę podstawową pobiera się także od podlegających opłacie pism, o których mowa w art. 3 ust. 2 u.k.s.c., wnoszonych przez stronę zwolnioną od kosztów sądowych przez sąd, chyba że ustawa stanowi inaczej. Celem uchylenia art. 14 ust. 2 u.k.s.c. i zmiany treści art. 100 ust. 2 u.k.s.c., mimo nie potwierdzenia ostatecznie w

orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zastrzeżeń co do ich niekonstytucyjności (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 marca 2010 r., SK 47/08, OTK - A 2010, nr 3, poz. 25 oraz z dnia 17 listopada 2008 r., SK 33/07, OTK - A 2008, nr 9, poz.154), było przywrócenie stanu prawnego, w którym całkowite zwolnienie przez sąd od kosztów sądowych nie wiąże się z koniecznością uiszczenia przez stronę jakichkolwiek opłat (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2008 r., V CZ 30/08, niepubl. i z dnia 19 lutego 2014 r., V CZ 8/14, niepubl.).

W konsekwencji przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z dnia 4 lipca 2019 r. postępowanie dotyczące zwolnienia od kosztów sądowych na gruncie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych było wolne od opłat, a strona zwolniona od kosztów sądowych w całości nie ponosiła żadnych opłat. Artykuł 3 u.k.s.c. nie przewidywał bowiem pobrania takiej opłaty, a art. 4 ust. 3 u.k.s.c. stanowił, że nie pobiera się opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia oraz doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem, zgłoszonego w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji. Jednocześnie zgodnie z art. 95 ust. 2 pkt 1 i 3 u.k.s.c. od zażalenia na podstawienie sądu oraz skargi na orzeczenie referendarza sądowego, których przedmiotem jest zwolnienie od kosztów sądowych nie pobiera się opłat.

Stan ten uległ zmianie na skutek uchylenia ustawą nowelizującą z dnia 4 lipca 2019 r. art. 4 ust. 3 u.k.s.c. i wprowadzenia w art. 25 b ust. 1 zasady pobierania od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem zgłoszonego w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia albo doręczenia tego orzeczenia albo zarządzenia, opłaty stałej w kwocie 100 zł, co połączono ze zmianami zasad sporządzenia uzasadnień orzeczeń na wniosek strony i ich doręczeń (art. 327 k.p.c., art. 328 k.p.c. oraz art. 357 k.p.c.).

W świetle zasady odpłatności postępowania cywilnego (art. 2 ust. 2 u.k.s.c.), sprecyzowania przez ustawodawcę jakie pisma podlegają opłacie (art. 3 u.k.s.c.), od jakich opłaty się nie pobiera (art. 95 u.k.s.c.) oraz językowej wykładni art. 25 b u.k.s.c., powstaje wątpliwość, czy obowiązek uiszczenia opłaty od wniosku o doręczenie orzeczenia albo orzeczenia z uzasadnieniem dotyczy także postępowania dotyczącego zwolnienia od kosztów sądowych. Wątpliwość tę

wzmacnia konieczność dokonywania ścieśniającej wykładni art. 95 u.k.s.c. dotyczącego przedmiotowych zwolnień od opłaty sądowej oraz art. 100 i art. 101 ust. 2 u.k.s.c., które określają w jakim zakresie strona zwolniona w całości lub w części od kosztów sądowych nie ponosi opłat sądowych i wydatków.

Przyjąć należy, że wniosek o sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych i doręczenia tego postanowienia wraz z uzasadnieniem zgłoszony w terminie tygodnia od dnia doręczenia tego orzeczenia nie podlega opłacie stałej w kwocie 100 zł.

Za odstępniem od językowej wykładni art. 25 b u.k.s.c. i poszukiwaniem rozwiązania na gruncie wykładni funkcjonalnej i systemowej przemawiają w pierwszej kolejności doniosłe racje prawne związane z aksjologią instytucji prawa ubogich. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych jest nierozzerwalnym elementem prawa do sądu i ma zapewniać dostęp do wymiaru sprawiedliwości tym wszystkim, którzy nie dysponują odpowiednimi środkami finansowymi na pokrycie kosztów związanych z prowadzeniem sprawy cywilnej. Prawo do sądu jest jednym z praw podstawowych, wszelkie gwarancje tego prawa wykladać zatem należy w sposób optymalnie sprzyjający skuteczności jego ochrony. Obowiązek zapewnienia osobom niezamożnym prawa do sądu wynika ze standardów wyznaczonych przez Konstytucję (art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2), a także zobowiązań międzynarodowych (art. 6 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284, ze zm., art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu praw obywatelskich i politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r., Dz.U. z 1977, Nr 38, poz.167, art. 47 ust. 1 Karty Praw Unii Europejskiej z dnia 7 grudnia 2002 r., Dz.Urz. UE 2007, C 303/1).

Jeżeli koszty sądowe utrudniają dostęp do wymiaru sprawiedliwości tym, którzy tych kosztów nie mogą ponieść, naruszane jest uregulowane w Konstytucji prawo do sądu (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 grudnia 2003 r., SK 34/03, OTK - A 2003, nr 9, poz. 102 i z dnia 29 maja 2002 r., P 1/01, OTK - A 2002, nr 3, poz. 36). W konsekwencji tam, gdzie państwo wprowadza przymus uiszczania kosztów sądowych, musi istnieć efektywny system zwolnień od kosztów sądowych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2004 r., P 4/04,

OTK - A 2004, nr 8, poz. 81). Również w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zwraca się uwagę, że dostęp do sądu musi być rzeczywisty i skuteczny, Konwencja nie ma bowiem na celu gwarantowania praw teoretycznych i iluzorycznych, lecz ich zapewnienie w sposób praktyczny i efektywny (por. m.in. orzeczenia z dnia 19 czerwca 2001 r. Kreutz przeciwko Polsce, skarga nr 28249/95, z dnia 10 stycznia 2006 r., Tetronic - CATV przeciwko Polsce, skarga nr 48140/99, i z dnia 26 lipca 2005 r., Podbielski i PPU „Polpure” przeciwko Polsce, skarga nr 39199/98).

Wniosek strony o zwolnienie od kosztów sądowych nie podlega opłacie, ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie przewiduje bowiem obowiązku jej pobrania ani w art. 3 ani w przepisach określających wysokość opłat od poszczególnych rodzajów pism (art. 22-77). Jednocześnie założeniem konstrukcyjnym postępowania o zwolnienie od kosztów sądowych jest możliwość zaskarżenia przez wnioskodawcę postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów. Przed prawomocnym rozstrzygnięciem wniosku nie można bowiem stwierdzić czy ma on rzeczywiście możliwość uiszczenia kosztów sądowych, a wadliwa ocena wniosku wiąże się z pozbawieniem go prawa do sądu. Niedopuszczalne byłoby zatem tamowanie skorzystania przez wnioskodawcę z drogi odwoławczej przez nakładanie na niego obowiązku uregulowania w tym postępowaniu jakichkolwiek kosztów sądowych. Z tej właśnie przyczyny nie pobiera się opłat od zażalenia na postanowienie sądu, którego przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia (art. 95 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c.) oraz skargi na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych (art. 95 ust. 2 pkt 3 u.k.s.c.).

Z tego właśnie względu w orzecznictwie Sądu Najwyższego - po pewnych wahaniach - przyjęto, że od postanowienia odrzucającego nieopłaconą skargę kasacyjną - gdy strona która ją wniosła ubiegała się o zwolnienie od kosztów sądowych i takiego zwolnienia w żądanym zakresie nie uzyskała - a zgłosiła w zażaleniu wniosek o objęcie badaniem prawidłowości postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, nie pobiera się opłaty. Stwierdzono, że w takiej sytuacji pośrednim i determinującym losy postanowienia zaskarżonego

bezpośrednio, jest odmowa zwolnienia strony od opłaty od skargi kasacyjnej. Względy systemowe przemawiają zatem za uznaniem, że do tego rodzaju postanowienia należy stosować art. 95 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2015 r., V CZ 6/15, niepubl. i z dnia 7 lutego 2019 r., II CZ 97/18, niepubl.). Pogląd ten został zaaprobowany w doktrynie ze wskazaniem, że art. 95 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c. należy stosować w takich sytuacjach *per analogiam*.

Złożenie wniosku o doręczenie orzeczenia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych z uzasadnieniem ma służyć realizacji prawa strony do przeanalizowania motywów orzeczenia i jego weryfikacji w postępowaniu odwoławczym. Skoro nie pobiera się opłaty od zażalenia (skargi na orzeczenie referendarza sądowego), których przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych, to tym bardziej nie powinno się pobierać opłaty sądowej od wniosku, który musi poprzedzać zainicjowanie procedury zmierzającej do zaskarżenia odmowy zwolnienia od kosztów sądowych. Strona kwestionując stanowisko sądu (referendarza sądowego) musiałaby bowiem zgromadzić środki, którymi według swych twierdzeń - nie zweryfikowanych jeszcze w dwuinstancyjnym postępowaniu - nie dysponuje. Przeciwny pogląd kolidowałby z prawem do sądu, którego realizacja wymaga zapewnienia ochrony prawnej podmiotów niebędących w stanie ponieść ciężarów procesowych w postaci opłat i wydatków sądowych.

Ocenę tę wspiera analiza procesu legislacyjnego towarzyszącego uchwaleniu ustawy nowelizującej z dnia 4 lipca 2019 r. Odtwarzając intencje ustawodawcy - przy założeniu jego racjonalności - należy przyjąć, że zamierzał konstruować system zwolnienia od kosztów sądowych w sposób spójny i kompletny, zapewniając poszczególnym elementom tego systemu optymalną skuteczność. Ustawodawca wprowadzając w art. 25 b u.k.s.c. opłatę stałą w kwocie 100 zł i odstępując od dotychczasowego rozwiązania nieodpłatności wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem (art. 4 ust. 3 u.k.s.c.) kierował się dążeniem do stymulowania wnioskodawców do składania wniosków w sprawach, w których jest to rzeczywiście potrzebne, dostrzegając, że brak opłaty prowadzi do nadużywania uprawnienia procesowego do żądania sporządzenia uzasadnienia, a strona po jego otrzymaniu w znacznej części przypadków nie wywodzi środka

zaskarżenia (por. uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie kodeksu postępowania cywilnego z dnia 4 lipca 2019 r., druk sejmowy Nr 3137, VIII Kadencja). Motywacja ta jest krytykowana w literaturze przedmiotu z uwagi na pominięcie celu edukacyjnego i poznawczego uzasadnienia, a koncentrowanie się wyłącznie na pracochłonności jego sporządzenia.

Nie wynika z niej jednak by wolą ustawodawcy było obarczenie obowiązkiem uiszczenia tej opłaty osób, które ubiegają się o zwolnienie od kosztów sądowych. Przeczy temu przede wszystkim mechanizm jej pobierania, który został ściśle powiązany z późniejszym wniesieniem pisma będącego środkiem zaskarżenia. Uiszczona wcześniej opłata zostaje bowiem zarachowana na poczet opłaty należnej od środka zaskarżenia, z tym zastrzeżeniem, że ewentualna nadwyżka nie podlega zwrotowi (art. 25 b ust. 2 u.k.s.c.). Stanowi to istotny argument za przyjęciem, że w zamyśle ustawodawcy opłata za czynność wywołującą postępowanie kontrolne determinuje to, czy pobranie opłaty jest uzasadnione odnośnie do czynności poprzedzającej wniesienie środka zaskarżenia. Jeżeli wniesienie zażalenia (skargi na orzeczenie referendarza sądowego) nie wiąże się z powinnością uiszczenia opłaty (art. 95 ust. 2 pkt 1 i 3 u.k.s.c.) to bezprzedmiotowe jest wcześniejsze pobieranie opłaty, której następnie nie sposób byłoby zarachować i stosować do niej art. 25 b ust. 2 u.k.s.c.

Ocenę tę wzmacniają argumenty natury systemowej wynikające z zasady, że zażalenie na postanowienie sądu oraz skarga na orzeczenie referendarza sądowego, których przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia są wolne od opłat sądowych (art. 95 ust. 2 pkt 1 i 3 u.k.s.c.), a strona zwolniona od kosztów sądowych w całości nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa (art. 100 ust. 2 u.k.s.c.).

Dostrzeżenia także wymaga, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że jeżeli w piśmie podlegającym opłacie został zawarty wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, należy najpierw rozpoznać ten wniosek, a dopiero w razie prawomocnej odmowy żądać opłaty. Stronę, która została zwolniona od kosztów sądowych, traktuje się natomiast, jako zwolnioną od kosztów od chwili złożenia wniosku o zwolnienie (por. m.in. orzeczenia Sądu Najwyższego z

dnia 6 grudnia 1958 r., I CR 992/58, OSN 1960, nr 2, poz. 45, z dnia 13 sierpnia 1959 r., IV CZ 95/59, NP. 1961, nr 9, str. 1192, z dnia 14 stycznia 1972 r., III CRN 448/71, OSPiKA 1972, nr 7-8, poz.144, z dnia 26 lutego 1976 r., III CZP 11/76, OSNCP 1976, nr 7-8, poz.162, z dnia 7 kwietnia 1995 r., II CRN 20/95, OSNC 1995, nr 9, poz. 132, i z dnia 26 lipca 2006 r., IV CZ 57/0, niepubl.).

W analizowanym przypadku, jeżeli środek odwoławczy od orzeczenia odmawiającego zwolnienia od kosztów sądowych okaże się skuteczny, to strona, która spełniła przesłanki z art. 102 ust. 1 u.k.s.c. lub art. 103 u.k.s.c., celem uzyskania tego zwolnienia byłaby zobligowana uiścić opłatę o której mowa w art. 26 b ust. 1 u.k.s.c. i nie mogłaby jej odzyskać. Możliwości takiej nie byłoby nawet w sytuacji, gdyby odmowa zwolnienia od kosztów sądowych była wynikiem oczywistego naruszenia prawa stwierdzonego przez sąd odwoławczy (art. 79 ust. 1 pkt 1 e i f). Zwrot z urzędu opłaty dotyczy bowiem opłaty uiszczonej od zażalenia lub skargi na orzeczenie referendarza sądowego, które okazało się oczywiście uzasadnione, a nie opłaty za sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia.

Jedyna nie kolidująca z prawem do sądu wykładnia tych rozwiązań musi zatem zakładać, że kosztów takich nie pobiera się zarówno po uzyskaniu zwolnienia, jak i w postępowaniu zmierzającym do jego uzyskania. Ubieganie się o przyznanie prawa ubogich nie może bowiem generować kosztów, skoro strona twierdzi, że nie może ich ponosić, co musi odnosić się do wszystkich etapów tego postępowania, rozciąga się zatem na wcześniejszą czynność procesową w postaci obligatoryjnego złożenia pisma zawierającego żądanie sporządzenia uzasadnienia postanowienia. W tym właśnie kontekście wykladać należy art. 25 b u.k.s.c. i przyjąć, że ustawodawca wprowadzając jednocześnie wiele zróżnicowanych zmian ustawowych, dokonując przebudowy środków zaskarżenia i nie kierując się założeniami systemowymi, przeoczył, że uchylenie art. 4 ust. 3 u.k.s.c., wprowadzenie art. 25 b u.k.s.c., przy pozostawieniu w dotychczasowym brzmieniu art. 95 ust. 2 pkt 1 i 3 u.k.s.c. - których treść dostosowana była do zasady, że nie pobiera się opłaty od wniosku o sporządzenie uzasadnienia oraz doręczenie odpisu orzeczenia z uzasadnieniem - przy literalnej wykładni art. 25 b ust. 1 u.k.s.c., może rodzić wątpliwości będące przedmiotem analizowanego zagadnienia prawnego.

W konsekwencji przyjąć należy, że racje systemowe i celowościowe, wsparte argumentacją historyczną, przemawiają za przyjęciem, że zarówno złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, jak i zaskarżenie niekorzystnego orzeczenia w tym przedmiocie - którego warunkiem *sine qua non* jest obecnie wcześniejsze zwrócenie się z wnioskiem o sporządzenie i doręczenie stronie postanowienia z uzasadnieniem (art. 357§ 2 i 2¹ k.p.c. oraz art. 362¹ k.p.c.) - jest wolne od kosztów sądowych.

W sytuacji, gdy strona uiści opłatę od wniosku o sporządzenie pisemnego uzasadnienia orzeczenia w przedmiocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych jest to kwota nienależna od momentu jej pobrania, bez względu na to, jakie przyczyny legły u podstaw jej uiszczenia i jako taka podlega z urzędu zwrotowi (art. 80 ust. 1 u.k.s.c.)

W konsekwencji Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.